मित्राष्टकेति द्वौ वा। रौक्षकाणां वैश्वामित्रगाथिनरैवणेति वैश्वामित्ररौक्षकरैवणेति वा। कामकायनानां वैश्वामित्रदेवश्रवसदैवतरसेति वा। अजानां वैश्वामित्रमाधुच्छन्दसाजेति वैश्वामित्राश्मरथवाधूलेति वा अघमर्षणानां वैश्वामित्राघमर्षणकौशिकेति। पूरणानां वैश्वामित्रपौरणेति द्वौ वा। वैश्वामित्रदेवरातपूरणेति वा इन्द्रकौशिकानां विश्वामित्रेन्द्रकौशिकेति द्वौ। धनञ्जयानां विश्वामित्रमाधुच्छन्दसधानञ्जयेति। वैश्वामित्रमाधुच्छन्दसाघमर्षणेति वा कतानां वैश्वामित्रकात्याक्षीलेति एते बौधायनोक्ताः। रौहिणानां वैश्वामित्रमाधुच्छन्दसरौहिणेति। रेणूनां वैश्वामित्रगाथिनरैणवेति। जन्हूनां वैश्वामित्रशालङ्कायनकौशिकेति। आश्मरथ्यानां वैश्वामित्राश्मरथ्यवाधूलेति। वेणूनां वैश्वामित्रगाथिनवैणवेति एते आश्वलायनामात्योक्ताः अन्यैस्त्वन्येऽपि षट्गणा उक्ताः तेऽन्यत्र तत्कृतौ ज्ञेयाः एषां विश्वामित्राणामविवाहः।

अथ कश्यपाः ते पञ्च निध्रुवाः कश्यपाः शण्डिलाः रेभाः लौगाक्षयश्च। निध्रुवाणां काश्यपावत्सारनैध्रुवेति। कश्यपानां काश्यपावत्सारासितेति। रेभाणां काश्यपावत्सारैभेति। शण्डिलानां काश्यपावत्सरशाण्डिल्येति। अन्यस्थाने देवलोवासितो वा। शाण्डिलासितदेवलेति वा। कश्यपासितदेवलेति वा। अन्ययोर्व्यत्ययो वा देवलासितेति द्वौ वा। लौगाक्षीनु वक्ष्यामः। एषां कश्यपानामविवाहः।

अथ वसिष्ठाः ते पञ्च वसिष्ठाः कुण्डिनाः उपमन्यवः पराशराः जातूकर्ण्याश्चेति। वासिष्ठेन्द्रप्रमदाभरद्वसिति वासिष्ठेत्येक वा। कुण्डिनानां वासिष्ठमैत्रावरुणकौण्डिन्येति। उपमन्यूनां वासिष्ठेन्द्रप्रमदाभरद्वसिति। वासिष्ठाभरद्वसिन्द्रप्रमदेति वा। आद्ययोर्व्यत्ययो वा पराशराणां वासिष्ठशाक्त्यपाराशर्येति। जातूकर्ण्यानां वासिष्ठानां सर्वेषामविवाहः। अन्यस्याऽत्रिभिश्च।

अथागस्त्याः ते चत्वारः इध्मवाहाः साम्भवाहाः सोमवाहाः यज्ञवाहाश्चेति आद्यानाम् आगस्त्यदार्ढ्यच्युतैध्मवाहेति आगस्त्येको वा। सोमवाहानाम् आगस्त्यदार्ढ्यच्युतसोमवाहेति। सांभवाहानां साभवाहोऽन्यः आद्यौ पूर्वकावेव सोमवाहानां तदन्वास्त्रयः दर्भवाहानां तदन्वास्त्रयः।

अगस्तीनामागस्त्यमाहेन्द्रमायोभुवेति पूर्वमासानाम् आगस्त्यपौर्णमासपारणेति। हिमोदकानाम् आगस्त्यहैमवर्चिहैमोदकेति। पाणिकानामागस्त्यपैनाम्यक पाणिकेति। एते षट् क्वचित्। अगस्तीनां सर्वेषामविवाहः।

अथ द्विगोत्राः शौङ्गशैशिरीणाम् आङ्गिरसवार्हस्पत्यभारद्वाजकात्याक्षीलेति पञ्च कात्याक्षीलयोः स्थाने शौङ्गशैशिरी वा आङ्गिरसकात्याक्षीलेति त्रयो वा एषां भरद्वाजैर्विश्वामित्रैश्चाविवाहः। एवं कपिलानां कतानाञ्च संकृतिपूतिमाषादीनाम् आङ्गिरसगौरवीतसांकृत्येति शात्यगौरवीतसांकृत्येति वा एषां स्वगणस्थैर्वसिष्ठैः शौङ्गशैशिरैर्लौगाक्षिभिश्चाविवाहः। कश्यपैरपीति प्रयोगपारिजाते। लौगाक्षीणां काश्यपावत्सारवासिष्ठेति काश्यपावत्सारासितेति वा एतेऽहर्वसिष्ठा नक्तं कश्यपाः एषां वसिष्ठैः कश्यपैः संकृताद्यैश्चाविवाहः। देवरातस्य जामदग्न्यैर्विश्वामित्रैश्चाविवाह इति प्रयोगपारिजाते यदुक्तं बह्वृचश्रुतौ "यथैवाङ्गिरसः सन्नुपेयात्तव पुत्रताम्। आङ्गिरसोजन्मनास्याजीगर्तिः शुनःकविरित्यङ्गिरसगणस्थत्वेन भार्गवजामदग्न्यत्वस्मृतेर्बाधात्। तेन प्रत्यक्षश्रुत्या हरिवंशादिस्मृतेश्च बाधात् तेन द्वौ देवरातौ एक आङ्गिरसः श्रुत्युक्तः अन्यो भार्गवः तयोः कल्पभेदेऽप्याङ्गिरसेन देवरातेन जामदग्न्यैर्भवत्येव विवाहः भार्गवेण तु नेति तत्त्वम्। धनञ्जयानां विश्वामित्रैरत्रिभिश्चाविवाहः जातूकर्ण्यानां वसिष्ठैरत्रिभिश्चाविवाहः एवं दत्तक्रोतक्रत्रिमस्वयंदत्तपुत्रिकापुत्रादीनाम् उत्पादकपालकयोः पित्रोर्गोत्रप्रवरा वर्ज्या इति प्रवरमञ्जरी नारायणवृत्तिप्रयोगपारिजातादयः। अत्र सर्वत्रोपपत्तयः मूलं च तत्कृते प्रवरदर्पणे ज्ञेयमिति दिक्। क्षत्रियवैश्ययोस्तु पुरोहितगोत्रप्रवरावेवेति सर्वसिद्धान्तः यद्यपि बह्वृचपरिशिष्टे कपिभरद्वाजयोर्विवाह उक्तस्तथापि "भरद्वाजाश्च कपयो गर्गारौक्षायणा इमे। चत्वारोऽपि भरद्वाजगोत्रैक्याच्चान्वियुर्मिथः। कपिगर्गभरद्वाजामिथोरौक्षायणा द्विजाः। नोद्वहेयुः सगोत्रत्वात् प्रवरैक्याच्च कुत्रचिदिति" स्मृत्यर्थसाराद्युक्तेरविवाह एव तयोरिति प्रवरमञ्जर्यां यद्यपीदमुक्तम् तथापि भृग्वङ्गिरोगणेषु तु भवत्येव यथा बह्वृचपरिशिष्टे बौधायनः "एक एव ऋषिर्यावत्प्रवरेष्वनुवर्त्तते। तावत्समानगोत्रत्वमृते भृग्वङ्गिरोगणात्" माधवीये स्मृत्यन्तरं "पञ्चानां त्रिषु सामान्याद्विवाहस्त्रिषु द्वयोः। भृग्वङ्गिरोगणेष्वेवं शेषेष्वेकोऽपि वारयेदिति" एवं विश्वादर्शप्रयोगपारिजाताचारमाधवीय-